

راه های ترویج و تقویت فرهنگ ایثار در جامعه

محقق: کبری بنی

چکیده:

پژوهش حاضر با عنوان راه های ترویج و تقویت فرهنگ ایثار در جامعه انجام شده است. شناساندن، ترویج و تقویت فرهنگ ایثار و شهادت برای جامعه و به خصوص نسل های کنونی یکی از مهم ترین و اساسی ترین وظیفه - مسئولین، رسانه های جمعی و نهادهای فرهنگی و اجتماعی است تا در مقابل دشمنان اسلام که تمام سعی و تلاش خویش را در بی اهمیت جلوه دادن ارزش های ایثار در اسلام می کند.. بنابراین ترویج و تقویت و تعریف - فرهنگ ایثار مانند دیگر مفاهیم اقتصادی، سیاسی و... امری ضروری می باشد.

کلید واژه ها: فرهنگ - تقویت - ایثار

مقدمه:

با توجه به اهمیت تقویت روحیه گذشت وایثار وترویج فرهنگ ایثار که موجب رشد روحی ومعنوی وحلال بسیاری از مشکلات در جامعه می باشد در این نوشتار راه های ترویج فرهنگ ایثار را در جامعه مورد بررسی وتجزیه وتحلیل قرار می دهیم.

۱- ایتار در آیات

قرآن کریم با بیان شواهد و نمونه‌هایی، ایتار را در ابعاد مختلف ستوده است، از جمله:

الف) حضرت ابراهیم (علیه السلام) را به عنوان بنیان گذار ایتار می‌ستاید^۱ که از خدایان و بت‌های مشرکان بیزاری جسته، ترسی به خود راه نداد و جان برکف، بت‌ها را در هم شکست و فریاد برآورد که «اف بر شما وبر چیزهایی که جز خدا می‌پرستید»^۲

همچنین در جریان ذبح حضرت اسماعیل، وقتی ابراهیم (علیه السلام) خواب خویش را به عمل تبدیل کرد و از آن آزمایش الهی پیروزمندانه بیرون آمد، خداوند او را این گونه ستود:

«سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ» «كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ» «إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ»

سلام علی ابراهیم سلام بر ابراهیم، ما نیکوکاران را این چنین پاداش می‌دهیم او از بندگان مؤمن ما بود.^۳

ب) در بیان ایتار جانی حضرت علی (علیه السلام) می‌فرماید: «وبعضی از مردم برای به دست آوردن خشنودی خدا جان خویش را فدا می‌کنند»^۴ در جریان محاصره ی خانه ی پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) به وسیله ی شمشیرزان قریش در لیلہ المبیت بود که علی (علیه السلام) با ایتار عجیبی خود را در کانون خطر افکند و جان پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) را نجات داد. حتی در بعضی از تواریخ آمده که قبل از آن نیز دشمنان، نقشه‌ی کشتن پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) را کشیده بودند و ابوطالب از این موضوع سخت نگران بود.^۵

ج) در جای دیگر ایتار مالی خاندان پیامبر را چنین می‌ستاید:

^۱. روح الله، خمینی، صحیفه نور، ج ۱۹، تهران، مجموعه آثار امام (رحمة الله علیه)، ۱۳۷۵، ص ۵۳

^۲. انبیاء، آیه ۶۷

^۳. صافات، آیات ۱۰۹-۱۱۱

^۴. بقره، آیه ۲۰۷

^۵. ناصر، مکارم شیرازی، پیام امام علی (علیه السلام) شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه، ج ۲، چاپ سوم، تهران، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۸۵، ص ۳۹

« وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا »

«غذای خویش را با آن که آن را دوست دارند، به مسکین و یتیم و اسیر می خورانند.»^۱

د) همچنین از انصار که در حال فقر، از برادران مهاجر خود، با تقسیم اموال و خانه های خویش پذیرایی کردند

و آنان را بر خود مقدم داشتند. این گونه تمجید می کند:

« وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ »

«دیگران را بر خود مقدم می دارند، هر چند خود، فقیر و نیازمند باشند.»^۲

ه) نمونه دیگر، رزمندگان و ایثارگرانی اند که با تجاوزگران می جنگند و آن ها را در هم می کوبند، یا برای باز

گرفتن حقوق از دست رفته خود و ملتشان فداکاری می کنند، یا به جهت قطع زنجیر بردگی، رهائی از قید

اسارت و رسیدن به استقلال و آزادی دست به اسلحه می برند و جان بر کف، جهاد و مبارزه می نمایند.

«وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا»

«و آن کس که در راه خدا پیکار کند و کشته شود یا پیروز گردد پاداش بزرگی به او خواهیم داد.»^۳

سرنوشت مجاهدانی که عاشقانه و آگاهانه به میدان رزم شتافته اند و در راه خدا مبارزه می نمایند از دو حال

خارج نیست یا شهید می شوند و یا با درهم کوبیدن دشمن، بر او پیروز می گردند و در هر صورت از پاداش

بزرگ الهی بهره مند می شوند. و در آیه دیگر می فرماید:

« لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولَى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ

الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ

أَجْرًا عَظِيمًا »

^۱. انسان، آیه ۸

^۲. حشر، آیه ۹

^۳. نساء، آیه ۷۴

^۳. همان، آیه ۹۵

(افراد با ایمانی که بدون بیماری و ناراحتی از جهاد باز داشتند با مجاهدانی را که با مال و جان خود جهاد نمودند بر قاعدان برتر بخشیده.^۳ و در این آیه از مقام ارجمند ایثارگران و مبارزان در راه خدا چنین دفاع می‌کند.

« أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ »

«آیا سیراب کردن حاجیان خانه خدا و آباد ساختن مسجدالحرام را همانند کسی قرار دادید که ایمان به خدا و روز قیامت آورده و در راه خدا جهاد کرده است. این هر دو هرگز نزد خدا مساوی نیستند.»^۱

۲- ایثار در روایات

ابان بن تغلب از امام صادق (علیه السلام) پرسید: «مرا از حق مؤمن بر مؤمن، آگاه فرما. امام (علیه السلام) فرمود: ابان! این موضوع را بگذار و از آن بگذر.» گفتم نه فدایت شوم. و به ایشان اصرار ورزیدم. پس فرمود: «ای ابان! از حقوق مؤمن بر مؤمن این است که دارایی ات را با او به دو نیم، تقسیم کنی» سپس به من - نگریست و چو حالت (اعجاب) مرادید، فرمود: ای ابان! مگر نمی‌دانی که خدا از ایثارگران، یاد کرده است، حدیث گفته چرا؟ فدایت شوم، فرمود: «هرگاه دارایی ات را با او قسمت کنی، هنوز ایثار نکرده‌ای، بلکه تو و او یکسانید. وقتی ایثار می‌کنی که از نیمی دیگر هم به او بدهی.»^۲

-ابوبصیر به امام باقر (علیه السلام) گفتم: کدام صدقه برتر است؟ فرمود: دهش بینوا. این سخن خدا را نشنیده‌ای که «و دیگران را بر خویشان، مقدم می‌دارند. هر چند خودشان نیازمند باشند.» آیا در این جا مازادی می‌بینی؟^۳

-امام علی (علیه السلام) می‌فرمایند: «کسی که ایثار کند، سزای نام برداری به فضیلت است.»

-امام علی (علیه السلام) می‌فرمایند: «ایثار کردن، یک فضیلت است و انحصار طلبی یک رذیلت.»

^۱. توبه، آیه ۱۹

^۲. محمد بن یعقوب بن اسحاق الرازی، الکلبینی، اصول کافی، ج ۶، چاپ اعتماد، قم، انتشارات اسوه، ۱۳۷۲، ص ۳۲۵

^۳. همان، ص ۳۳۵

-اعتماد به نفس

-کنترل خشم

-انجام وظیفه و مسئولیت

-پرکاری و کم حرفی و امید به زندگی

-روحیه ایمان میزان توکل در زندگی، ترس از خدا^۱

حاصل آن که ایثارگری تجربه‌ای است که احساس شادمانی و ثمر بخش بودن را در انسان زنده می‌کند و کسانی که یاد گرفته‌اند در نهایت صمیمیت و بدون خود نمایی، به دیگران خدمت کند عمیق‌ترین لذت زندگی و موفقیت واقعی را درک می‌کنند.

انسان را روحیه ایثارگری می‌تواند با ایجاد تغییر مثبت در زندگی دیگران، محیط زندگی خود را دگرگون سازد و خود و فرزندانش در شرایط بهتر و متفاوتی زندگی کنند. از جمله عوامل مؤثر بر ترویج فرهنگ ایثار نماز، مسجد، فرهنگ عاشورا و کربلا، اعتقاد به ولایت، کتاب درسی و... هستند.

^۱. ریچارد، دفت، مبانی طراحی سازمان، ترجمه: محمد، اعرابی و علی، پارساییان، تهران، ۱۹۸۸، ص ۴۶۳-۴۶۵

نتیجه گیری:

به طور قطع فرهنگ مبتنی بر ایثار و شهادت که در بستر معنویت شکل گرفته است، یکی از عوامل کلیدی و تعیین کننده است که در دوران مقدس تجلی یافت. رمز موفقیت رزمندگان اسلام این بود که از معنویات و آثار ارزشمند آن در همه شئون استفاده نمودند. نهادینه کردن فرهنگ ایثار و شهادت مستلزم بازگشت به دوران دفاع مقدس و استفاده از تمامی ظرفیت ها و توانمندی های موجود می باشد و باید فرهنگ ایثار و شهادت به دغدغه عمومی آحاد مختلف مردم، مسئولان و رسانه ها تبدیل شود

فهرست منابع

*-قرآن

- ۱- اعرابی، حسین، روانشناسی ایثار، تهران، پایگاه اطلاع رسانی فرهنگی شاهد، ۱۳۸۳
- ۲- آرمند، محمد، بررسی جایگاه و میزان درج آثار و مفاهیم شهید و شهادت در کتب درسی آموزش و پرورش، تهران، دفتر تحقیق و پژوهشی بنیاد شهید و انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷
- ۳- ابن منظور، محمد بن مکرم، تاریخ دمشق، قم، نشر دارالفکر، ۱۴۰۴
- ۴- آمدی عبدالمحمد بن محمد، غررالحکم، مترجم: مهدی رجایی، ج ۱، قم، دارالکتاب الاسلامیه، حکمت ۱۳۳۶، ۸۸۴۵
- ۵- باقری، مسلم، میری، محسن، راهکارهای فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه، مازندران، مجموعه مقالات پژوهشی دانشگاه مازندران، ۱۳۸۷
- ۶- براتی پور، عباس، دل و دریا، تهران، انتشارات سوره ی مهر، ۱۳۸۴
- ۷- پسندیده، محمد مهدی، بررسی میزان تأثیرگذاری گنجینه شهدا در تعیین نگرش دانش آموزان دیدارکننده، تهران، دفتر تحقیق و پژوهش انقلاب اسلامی، ۱۳۷۸
- ۸- خمینی، روح الله، صحیفه نور، ج ۱۹، تهران، مجموعه آثار امام (رحمة الله علیه)، ۱۳۷۵
- ۹- دفت، ریچارد، مبانی طراحی سازمان، ترجمه: محمد، اعرابی و علی، پارساییان، تهران، ۱۹۸۸
- ۱۰- رحیمیان، علی، مجموعه مقالات ایثار و شهادت، تهران، دبیرخانه شورای نظارت و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، ۱۳۸۴

۱۱- سبحانی فرد، غلامعلی، مجموعه مقالات ایثار و شهادت، راهکارهای تقویت فرهنگ ایثار و شهادت در بین

دانش آموزان و دانش جویان، دانشگاه زنجان، ۱۳۸۹

۱۲- شیروانی، علی، نهج البلاغه، خطبه ۱۱، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۰

۱۳- قاسمی، محمد، پایان نامه نظرسنجی عمومی در مورد راه های حفظ و تقویت روحیه ایثارگری و تعیین

انتظارات آنان از ایثارگران، ۱۳۹۲

۱۴- کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق الرازی، اصول کافی، ج ۶، چاپ اعتماد، قم، انتشارات اسوه، ۱۳۷۲

۱۵- مکارم شیرازی، ناصر، پیام امام علی (علیه اسلام) شرح تازه و جامعی بر نهج البلاغه، ج ۲، چاپ

سوم، تهران، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۸۵

۱۶- مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۷۹، چاپ دوم، حدیث ۵، تهران، نشر دارالمکتب الاسلامیه، ۱۳۸۴

۱۷- مسعودی لاریجانی، اسماعیل، عاشقان بی ادعا، قم، انتشارات خادم الرضا، ۱۳۸۹

۱۸- ودود، حسن، عطر شهادت، تهران، انتشارات عامه، ۱۳۸۹

۱۹- www.farhang.isaar.ir

